Nowe spojrzenie na zabytek (odc. 5) - fotogrametria cyfrowa "Młyna Papierni" w Barlinku

W tym odcinku cyklu „Nowe spojrzenie na zabytek – fotogrametria cyfrowa” prezentujemy model 3D osady Młyna Papierni w Barlinku.

Młyn Papiernia jest jednym z najciekawszych zabytków ***techniki*** w ***południowej*** części województwa zachodniopomorskiego. Na filmie widoczny jest położony w zakolu Płoni zespół zabudowy osady młyńskiej wraz z układem hydrotechnicznym. Młyn otoczony jest gęstym zadrzewieniem ograniczającym widok, jednak zastosowana ***technologia*** cyfrowa pozwoliła na stworzenie modelu prezentującego całe założenie w nowych, niedostępnych z poziomu terenu ujęciach.

Opracowanie inwentaryzacji cyfrowej obiektu: arch. Krzysztof Tymbarski, adiunkt BDZ, sierpień 2020

Młyn Papiernia położony jest w powiecie myśliborskim, na północ od Barlinka, przy drodze wiodącej w kierunku Żydowa, w miejscu zwanym dawniej Wilczym Zakątkiem.

Początki młyna wodnego zwanego Papiernią (niem. Papiermühle) sięgają roku 1733, kiedy król pruski Fryderyk Wilhelm I wyraził zgodę, aby papiernik Eliasz Meisner zbudował na gruntach miasta Barlinka (niem. Berlinchen) na własny koszt papiernię. Rodzina Meisnerów była właścicielem papierni przez prawie 100 lat. W tym czasie manufaktura była rozbudowywana i modernizowana – w 1772 roku zainstalowano 4 holendry służące do rozdrabniania masy papierniczej, a w 1787 roku wybudowano akwedukt doprowadzający czystą wodę z odległego potoku.

Kolejny właściciel młyna, Friedrich Getschmann, przekształcił manufakturę w nowoczesną fabrykę, instalując w 1842 roku maszynę parową do napędu urządzeń. W 1848 roku dzięki zamontowaniu papiernicy do produkcji papieru ciągłego papiernia stała się największym zakładem przemysłowym miasta. Szybki rozwój technologii papierniczej wymagał dużych nakładów i dobrej spedycji. Położona z dala od rozwijających się szlaków kolejowych (kolej dotarła do Barlinka dopiero w 1883 roku) firma zaczęła podupadać i około 1860 roku zaprzestano w niej produkcji.

W 1869 roku zakład został przejęty przez nowego właściciela, Eduarda Bode, który przebudował go na młyn zbożowy, zachowując nazwę młyna – Papiernia. Od 1901 roku aż do początku roku 1945 właścicielem młyna była rodzina Pfeifferów, która go gruntownie zmodernizowała. Zainstalowano w nim m.in. napęd w postaci turbiny wodnej oraz silnik elektryczny i gazowy.

Po wkroczeniu wojsk radzieckich do Barlinka w styczniu 1945 roku młyn uniknął rozbiórki dzięki interwencji polskiego robotnika przymusowego Stefana Czapiewskiego, z wykształcenia mistrza młynarskiego, który został jego pierwszym polskim kierownikiem. W 1954 roku młyn został przekazany Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”, a jego pracą kierował Marian Danisz. W roku 1972 obiekt wyłączono z produkcji, zachowując jednak jako młyn zapasowy wraz z całym wyposażeniem. W przeciągu kolejnych 10 lat został jednak ogołocony z większości maszyn i zdewastowany.

W 1982 roku młyn przeznaczono do rozbiórki. W tym samym roku odbył się w tym miejscu pierwszy letni obóz Koła Studentów Architektury Politechniki Szczecińskiej. Z inicjatywy studentów i ich opiekunów naukowych podjęto starania o przeznaczenie obiektu na cele dydaktyczne. W 1989 roku młyn został przejęty przez Zarząd Konserwacji i Ochrony Założeń Pałacowo-Ogrodowych, a po wygaszeniu zarządu od 1996 roku zadanie to kontynuuje Stowarzyszenie Na Rzecz Ochrony Dziedzictwa „Młyn Papiernia”. Do celów statutowych stowarzyszenia należy propagowanie i realizacja idei ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. W poddawanym rewaloryzacji Młynie Papierni realizowane są programy badawcze związane z ochroną zabytków, organizowane warsztaty tradycyjnych technologii, wystawy i wykłady oraz wydarzenia kulturalne. Równocześnie prowadzone są prace zmierzające do odtworzenia ciągu przemiałowego, stanowiącego w zamyśle żywą ekspozycję technologii młynarskiej. Młyn jest udostępniany do zwiedzania.

Młyn Papiernia nie jest typowym obiektem młyna zbożowego – dawna papiernia została jednak w bardzo przemyślany sposób zaadaptowana do potrzeb przemiału. W strukturze budynku widać ślady po wielokrotnych przebudowach obiektu, który regularnie dostosowywano do nowych potrzeb technologicznych. Obecna bryła budynku ukształtowana została na przełomie XIX i XX wieku. Złożona jest z czterech części tworzących w rzucie kształt odwróconej litery T. Środek bryły stanowi część produkcyjna – tzw. młyn właściwy (zasadniczy) o typowym układzie 4-kondygnacyjnym, dającym możliwość

racjonalnego rozmieszczenia maszyn i urządzeń oraz efektywnego wykorzystania energii dostarczanej przez napęd młyna, dodatkowo wpierany przez siłę grawitacji.

Młyn właściwy kryty jest dachem dwuspadowym o niewielkim kącie nachylenia. W elewacji frontowej czytelne są różnice konstrukcyjne w sposobie rozwiązania poszczególnych kondygnacji. W tynkowanej ścianie parteru rozmieszczone zostały cztery wąskie wysokie okna doświetlające zarówno parter jak i położoną w piwnicy maszynownię. Wyższa kondygnacja wymurowana została z czerwonej cegły ceramicznej. Najwyższe piętro ma konstrukcję ryglową z płycinami wypełnionymi czerwoną cegłą.

Po północnej stronie młyna właściwego znajdują się 4-kondygnacyjne hale produkcyjno-magazynowe, w których znajdowały się kaszarnia, pakownia oraz zbiornik na zboże i otręby. Przy ścianie rozmieszczone były urządzenia do czyszczenia zboża i gniotownik. Hale przekryte zostały wysokim dachem dwuspadowym z żurawikiem od strony dziedzińca. Tynkowane elewacje zostały w niższej części wzbogacone odciśniętym w tynku rysunkiem ciosów. Okna od strony kanału młyńskiego ujęte zostały w profilowane opaski.

Parterowe skrzydło wschodnie młyna stanowiło część administracyjno-mieszkalną. Skrzydło zachodnie zajmowało dawniej mieszkanie młynarza z wejściem poprzedzonym okazałym drewnianym gankiem. Rozebrany na początku XX wieku ganek, został w roku 2016 odtworzony na podstawie zachowanych zdjęć archiwalnych w trakcie warsztatów ciesielskich, organizowanych w ramach programu Kultura Drewna przy wsparciu Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Oba skrzydła mieszkalne przekryte są wysokimi dachami dwuspadowymi z naczółkami i posiadają jednakowy wystrój tynkowanych elewacji. Jedynie ponad kanałem młyńskim układ elewacji został zaburzony poprzez częściowe podniesienie stropu nad basenem turbiny i wykonanie zadaszonej rampy wejściowej.

Osadę młyńską uzupełnia zespół zabudowy gospodarczej oraz młynarzówka, przy której prowadzone są obecnie prace remontowe.

Wszelkich informacji dotyczących historii obiektu, jego rewaloryzacji oraz organizowanych w Młynie Papierni wydarzeń udziela Stowarzyszenie na Rzecz Ochrony Dziedzictwa „Młyn-Papiernia”. Kontakt poprzez stronę internetową www.mlynpapiernia.org.pl, stronę fb www.facebook.com/Stowarzyszenie-na-Rzecz-Ochrony-Dziedzictwa-Młyn-Papiernia-102992964428489, pocztą elektroniczną pod adresem stowarzyszenie@mlynpapiernia.org.pl lub telefonicznie pod numerem 91-48-35-947.

Opracowanie tekstu: Małgorzata Cykalewicz